

22.09.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**22 Eylül 2023
Cuma**

22.09.2023

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

22 Eylül 2023 Cuma

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

YÖNETMELİKLER

— Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği

— Ostim Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

— Anayasa Mahkemesinin 13/7/2023 Tarihli ve E: 2022/109, K: 2023/125 Sayılı Kararı

— Anayasa Mahkemesinin 17/5/2023 Tarihli ve 2019/33972 Başvuru Numaralı Kararı

Ukrayna tahılını taşıyan gemi "insani koridor" üzerinden Türkiye'ye geri döndü

Ukrayna'dan tahıl yüklü olarak, geçici "insani" koridoru kullanarak Karadeniz'e girip çıkan ilk gemi olan "Resilient Africa" adlı yük gemisi, İstanbul Boğazı açıklarına ulaştı.



Ukrayna'nın açıklamasına göre, gemi bu hafta Ukrayna'nın Chornomorsk limanından 3 bin ton tahılla ayrıldı.

Ukrayna, Afrika ve Asya pazarlarına tahıl taşıyan gemilerin geçişini sağlamak ve Rusya'nın Karadeniz tahıl koridoru anlaşmasından vazgeçmesinin ardından fiili ablukayı aşmak için geçen ay "insani koridor" açtığını açıklamıştı.

Yumaklı: 845 milyar tarımsal üretim desteği verildi

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, son 21 yılda üreticilere 845 milyar liralık tarımsal üretim desteği verildiğini, kırsal kalkınmada 90 binin üzerinde proje desteklendiğini söyledi.



Yumaklı, Kastamonu'daki bir otelde düzenlenen IPARD III Tanıtım ve Bilgilendirme Toplantısı'nda, kırsala yatırım ve desteklerin artarak devam edeceğini vurguladı.

Üretim yapmak isteyenler ve tarımsal üretim için çok fırsatlar bulunduğuna işaret eden Yumaklı, bunlardan faydalanılması gerektiğini dile getirdi.

Gıda güvenliği konusunda konuşan Yumaklı, **"Eğer gıda güvenliğini memleketin, milletin, ülkenin güvenliğinin garantisi, hatta bağımsızlığının garantisi olarak görüyorsak, kırsal kalkınmanın, ekonominin kilit refah unsuru olduğunu görmemiz ve bunu düşünmemiz gerekir. Bu manada ülkemizin rekabet gücünü artırıcı ki dünyada çok güzel örnekleri var, bizim ülkemizde de var. Küçük ve orta ölçekli işletmelere, kooperatiflere ve üretici örgütlerine büyük sorumluluklar düşüyor. Bu doğrultuda IPARD III'ün sektör ve ülke için hayırlara vesile olmasını diliyorum."** dedi.

Yumaklı, dünyanın değiştiğine, yeni normallerin ortaya çıktığına dikkati çekerek, şöyle devam etti:

"İklim değişti, salgın hastalıklar başladı. Bugün Rusya ile Ukrayna arasında, yarın başka ülkeyle başka ülke arasında problemler oluşmayacağına dair bir

garanti yok. Dolayısıyla bütün bunlar dikkat ediyorsanız, ülkelerin gıda konusunda içe doğru dönmesine sebep oldu. Adına biz, 'Gıda milliyetçiliği' dedik. Yani kendi ihtiyacı olmasa bile gidişatı görüp, 'Şu ürünle alakalı ihracat yasağı koydum' diyebiliyor ülkeler artık. Sizin paranızın olması hiçbir şey vadetmez, alamazsınız. İşte biz hükümet olarak, devlet olarak bunların planını, programını yapıyoruz. Eğer üretmek için içinde gayreti, ideali olan varsa Bakanlık olarak tarımsal üretim yapmak isteyenlere şunu diyoruz, 'Türkiye Yüzyılı, üretimin ve üreticinin yüzyılı olacak, sizler üretmek istediğiniz sürece biz yanınızdayız.'

"Gıdayla ilgili bir sorun yaşamayız"

Türkiye'nin gıda problemi olmadığıнын altını çizen Yumaklı, **"Türkiye olarak kendimizi rehavete kaptırmamak kaydıyla şöyle bir rahatlığımız var. Hamdolsun, gıdayla ilgili bir sorun yaşamayız. Çünkü bizim Anadolu'nun bereketli toprağını karış karış alın teriyle işleyen üreticilerimiz var. İkincisi de üreticisini ve yetiştiricisini her daim gözeten, onların bir şeyler yapması, üretebilmesi için gayret eden bir devletimiz var."** diye konuştu.

Çiftçilere yapılan destekler hakkında bilgi veren Yumaklı, **"Son 21 yılda üreticilerimize 845 milyar liralık tarımsal üretim desteği verildi. Kırsal kalkınmada 90 binin üzerinde proje desteklendi. Tarım arazilerinin satış ve miras yoluyla bölünmesi engellendi, bir kurala bağlandı. Tarım dışına çıkartılan arazilerin oranı hem azaltıldı hem de bu konuda son derece katı kurallarımız var. Orman köylüsünü de unutmadık. Orman köylülerine yaklaşık 15 milyar liralık hibe desteği sağlandı. TARSİM, diğer uygulamalar ve daha niceleri."** ifadelerini kullandı.

Dünyanın gidişatına bakıldığında korumacı, gıda milliyetçiliği konusunun artarak devam edeceğini belirten Yumaklı, **"Bugün bir ülkenin sadece dünyanın bütün buğday stoklarının yarısını kendi stoklarında tuttuğunu söyleyebilirim. Bunu ticaret için yapmıyor. Bu nedenle bizim de aynı şekilde üretimimizi düşürmememiz, aksine artırmamız ve kaynaklarımızı en verimli şekilde kullanmamız gerekir."** dedi.

Nisan ayında çıkan Tarım Kanunu ile boş arazilerin kullanımıyla ilgili bazı değişiklikler olduğunu aktaran Yumaklı, **"Bu memlekette devletin makro bakışında nerede, hangi ürün üretilmesi gerekiyorsa bunun yönlendirilmesi ve planlanması yapılmış olacak. Amacımız stratejik ürünlerde arz güvenliğini sağlamak ve fiyat dalgalanmasını önlemek. Eğer bunları yapmazsak yarın bir gün, belki yakın gelecekte olmayabilir ama bizim çocuklarımız bu risk altında. Sürdürülebilir bir üretim istiyoruz."** diye konuştu.

22.09.2023

Yumaklı, IPARD programlarının 2011'den bu yana uygulandığını anlatarak, **"1 milyar avrodan daha fazla hibe ödemesi gerçekleştirildi. Yaklaşık 60 bin kişiye de istihdam sağlanmış oldu. Yüzde 99,3 bu fonun kullandırılma oranı var ki diğer aday ülkelerinin arasında da bu bir rekor. Aslında buradaki iştahı ve hakikaten amaçlandığında sonuca ulaşılacağını da gösteriyor."** değerlendirmesinde bulundu.

Uzman Eller Projesi kapsamında Yürekveren köyünde yapılan hayvancılık tesisini ziyaret eden Bakan Yumaklı, ardından Vali Meftun Dallı ile AK Parti İl Başkanlığına da ziyarette bulundu.

Tohum sektörü Balkanlara yöneldi

Trakya Üniversitesi ev sahipliğinde Balkan Tohumcuları Birliği tarafından Türkiye Tohumcular Birliği ve Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği'nin (TSÜAB) destekleriyle Edirne'de Balkan Tohum Çalıştayı düzenlendi.



Türkiye'nin Balkan coğrafyasıyla her zaman yakın ilişki içinde olduğunu ifade eden TSÜAB Başkanı Yıldırım Gençer, Türk tohumculuk sektörünün son yıllarda büyük atılım gerçekleştirdiğini vurguladı. Gençer, "Ülkemizde bin 100 tohum firması var, yılda yaklaşık 1,5 milyon tona yakın sertifikalı tohum üretimi yapıyoruz. Geldiğimiz noktada çok sayıda ülkeye ihracat yapar konumdayız" açıklamasını yaptı.

Geçtiğimiz aylarda kurulan Balkan Tohumcular Birliği ile Balkan ülkelerine odaklandıklarını söyleyen Gençer, "Özbekistan, Azerbaycan ve Kazakistan'da yaptığımız çalışmaların benzerini Balkanlarda yapmak için kollarımızı sıvamış durumdayız. Bu süreçte Balkan Tohumcular Birliği vasıtasıyla güzel çalışmalar yapacağız. Türkiye ve Balkan ülkeleri arasında önemli işbirlikleri, ortak üretimler, araştırma geliştirme çalışmaları ve daha birçok konuda işbirliklerine başlamak istiyoruz" diye konuştu.

“İklim değışikliğı, davranış biçimimizi etkileyecek”

Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, "İklim değışikliğı artık bizler için makalelerin konusu, konferansların, seminerlerin konusu değildir. İklim değışikliğı artık hayatımızın tam göbeğinde. Bütün davranış biçimimizi her konuda etkileyecek olan çok önemli bir gerçektir" dedi.



Kastamonu Üniversitesi'nde düzenlenen UNECE/ FAO “Değışen İklim Koşullarında Türkiye’de Ormancılık Politikası Diyalogu Program’nda ağaç zararlıları ve hastalıklarına da değinerek, "Ağaç zararlıları ve hastalıkları ormanlık alanlara, yangınlardan 5 kat daha fazla zarar veriyor.

Yani mücadelenin büyüklüğünü anlatması açısından çok önemli. O yüzden Orman Genel Müdürlüğü Teşkilatı, Tarım ve Orman Bakanlığının diğer birimleriyle beraber yaklaşık 50 türdeki zararlıya karşı mücadele etmektedir. Bu mücadele de biyolojik mücadele, altını çizelim. Yaklaşık 54 üretim istasyonunda 8 farklı türde 650 bin faydalı organizma üretilerek ormanlarımıza salınmaktadır" bilgisini paylaştı.

Küresel iklim değışikliğinin sonuçlarından en çok ormanların etkileneceğinin konuşulduğunu ifade eden Yumaklı, "Şu anda bizim teşkilatımızın elinde rezerv güçlerle beraber 24 uçağımız var. 100 helikopterimiz ve 10 insansız hava aracımız bu mücadelede çok önemli bir yer tutmakta. Yaklaşık 4 bin 500'e yakın kara aracımız var. 776 yapay zeka ile çalışan kulemiz var. 25 bin orman işçimiz var. 118 bini aşan da gönüllümüz var.

Yangına müdahalede hedef 10 dakika

Orman yangınlarıyla mücadele bakımından dünyanın önde gelen ülkelerinden birisiyiz. Türkiye, Akdeniz ülkeleri olan İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan ve Fransa ile kıyaslandığında hemen hemen aynı şekilde yangınla mücadeleyi yapıyor. Bu anlamda en başarılı ülkeyiz. 2000'li yıllarda 45 dakika olan yangına müdahale, geçtiğimiz yıl itibarıyla 11 dakikaya düştü. Bu yılın ortalamasında, sene sonunda bakacağız. Hedefimiz 10 dakikaya düşürmek" diye konuştu.

Tarımsal girdi enflasyonunda sert yükseliş

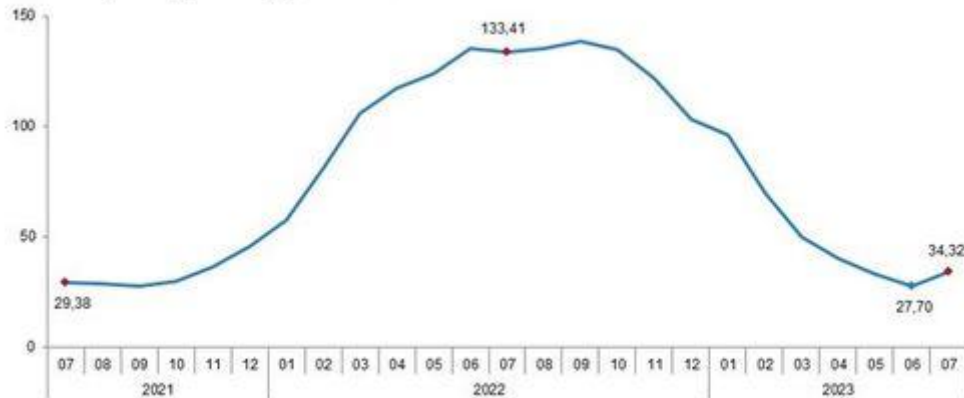
Tarım-GFE Temmuz'da yıllık %34,32 artarken, aylık %6,56 yükseldi.



Tarımsal girdi fiyat endeksi (Tarım-GFE) Temmuz'da aylık bazda yüzde 6,54 artarken, yıllık bazda yüzde 34,32 yükseldi.

Tarım-GFE'de bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 21,29 ve on iki aylık ortalamalara göre yüzde 69,23 artış gerçekleşti.

Tarım-GFE yıllık değişim oranı (%), Temmuz 2023



Ana gruplarda bir önceki aya göre tarımda kullanılan mal ve hizmet endeksinde yüzde 5,71, tarımsal yatırıma katkı sağlayan mal ve hizmet endeksinde yüzde 11,90 artış gerçekleşti. Bir önceki yılın aynı ayına göre tarımda kullanılan mal ve

hizmet endeksinde yüzde 29,17, tarımsal yatırıma katkı sağlayan mal ve hizmet endeksinde yüzde 76,25 artış gerçekleşti.

Aylık Tarım-GFE'ye göre 4 alt grup daha düşük, 7 alt grup daha yüksek değişim gösterdi.

Bir önceki aya artışın düşük olduğu alt gruplar sırasıyla, yüzde 1,65 ile tarımsal ilaçlar ve yüzde 2,28 ile tohum ve dikim materyali oldu. Buna karşılık, aylık artışın yüksek olduğu alt gruplar ise sırasıyla, yüzde 23,76 ile enerji ve yağlar ve yüzde 18,80 ile veteriner harcamaları oldu. Bir önceki aya göre azalış gösteren tek alt grup ise yüzde 0,38 ile hayvan yemi oldu.



Yıllık Tarım-GFE'ye göre 4 alt grup daha düşük, 7 alt grup daha yüksek değişim gösterdi.

Bir önceki yılın aynı ayına göre artışın az olduğu alt gruplar yüzde 2,26 ile gübre ve toprak geliştiriciler ve yüzde 13,20 ile enerji ve yağlar oldu. Yıllık artışın yüksek olduğu alt gruplar ise sırasıyla, yüzde 95,89 ile veteriner harcamaları ve yüzde 89,23 ile diğer mal ve hizmetler oldu.



Ana ve alt gruplara göre Tarım-GFE ve değişim oranları (%), Temmuz 2023

Ana ve alt gruplar	Endeks	Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	On iki aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)
Tarım-GFE	685,20	6,56	21,29	34,32	69,23
Tarımda kullanılan mal ve hizmetler	671,35	5,71	18,25	29,17	67,33
Tohum ve dikim materyali	435,40	2,28	17,77	66,78	81,17
Enerji ve yağlar	739,11	23,76	19,28	13,20	49,88
Gübre ve toprak geliştiriciler	863,37	4,30	-6,62	2,26	60,76
Tarımsal ilaçlar	427,43	1,65	15,02	28,84	57,17
Veteriner harcamaları	359,81	18,80	85,66	95,89	50,61
Hayvan yemi	675,20	-0,38	13,80	26,02	72,40
Makine bakım masrafları	760,62	8,14	41,45	55,69	49,92
Bina bakım masrafları	951,71	8,33	28,46	51,70	89,99
Diğer mal ve hizmetler	607,65	8,46	57,70	89,23	83,43
Tarımsal yatırıma katkı sağlayan mal ve hizmetler	781,51	11,90	43,28	76,25	83,61
Matzemeler	683,44	10,79	42,63	85,83	90,22
Çiftlik binaları (ikamet amaçlı olmayan)	1070,49	14,05	44,53	60,67	72,58

Merkez Bankası, faizi yüzde 30'a yükseltti

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu eylülde piyasayı şaşırtmadı ve 5 puanlık artışla politika faizini yüzde 30'a çıkardı. Ekonomistler kararı öngörülebilirlik ve iletişim açısından olumlu bulsalar da negatif reel faiz ve yüksek enflasyon beklentileri nedeniyle daha güçlü artış yapılmamasını eleştirdi. Ekim toplantısından ise beklenti politika faizinin 5 puan daha artırılması yönünde.



Şebnem TURHAN

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Para Politikası Kurulu (PPK), eylül toplantısında politika faizini 500 baz puan artırarak yüzde 25'ten yüzde 30'a yükseltti. Hafize Gaye Erkan başkanlığındaki PPK yönetimi, hazirandan bu yana dört toplantıda 21,5 puanlık artırım kararına imza atmış oldu. Orta Vadeli Program'da yılsonu enflasyon tahmini yüzde 65, ekonomistlerin beklentileri ise yüzde 70'in üzerinde. Bu beklentilere karşın, politika faizinin yüzde 30'a kadar çekilebilmesi negatif reel faiz ortamının bir süre daha devam edeceğini gösteriyor.

Son toplantıda piyasa beklentisine paralel artış yapan Merkez Bankası, aylık enflasyonda düşüş sürecinin başlayacağını, güçlü yurtiçi talebe yönelik de makroihtiyati tedbirlerin süreceği mesajını verdi. Ekonomistler, Merkez Bankası'nın beklentiyi karşıladığını, bunun iletişim açısından olumlu olduğunu vurgularken ekim toplantısında da 500 baz puanlık artış olabileceği tahmininde bulundu. Beklentiye paralel artış gelse de karar öncesi 27 liranın altında olan dolar/TL 27.2 seviyelerine

kadar yükseldi, borsada ise alımlar hızlandı. Geçen ay görülen agresif artışın sonrasında bu ayki PPK'dan beklentilere paralel 5 puanlık artış gelmesi, piyasa tarafından Merkez'in "çok agresif gitmemeye karar verdiği" beklentilerini güncelleyerek faiz kararlarına yön vereceği yorumlarına yol açtı. Piyasanın 5 puanlık beklentisinin gerisinde kalmamasını olumlu bulan uzmanlar, beklentinin üzerine çıkmayarak da hem siyasi hem de bazı kanallardan gelecek eleştirileri de önlediğini dile getirdi.

Petrol fiyatlarındaki yükseliş riskine dikkat çekti

Merkez Bankası PPK karar metninde ise ağustos toplantısına göre en büyük değişim petrol fiyatlarındaki yükselişin yarattığı risk ile vergi artışlarının aylık enflasyona önemli ölçüde yansıdığına yapılan vurgu oldu. Metinde, kurulun, dezenflasyonun en kısa sürede tesisi, enflasyon beklentilerinin çöpalanması ve fiyatlama davranışlarındaki bozulmanın kontrol altına alınması için parasal sıkılaştırma sürecinin devamına karar verdiği yinelenirken ağustos ve temmuz aylarında enflasyonun öngörülenin üzerinde gerçekleştiğine dikkat çekildi. Ayrıca, yurt içi talepteki güçlü seyir ve hizmet fiyatlarındaki katılığın devam ettiğine işaret eden PPK metninde, petrol fiyatlarındaki artışın ve enflasyon beklentilerinde süregelen bozulmanın enflasyonda ilave yukarı yönlü baskı oluşturduğuna vurgu yapıldı.

Aylık enflasyon ana eğiliminde düşüş başlayacak

Metinde, "Bu unsurlar, enflasyonun yıl sonunda Enflasyon Raporu'ndaki (Rapor) tahmin aralığının üst sınırına yakın seyredeceğine işaret etmektedir. Son dönemde etkili olan ücret ve kur kaynaklı maliyet yönlü baskılar ile vergi düzenlemelerinin ise enflasyona önemli ölçüde yansıdığı ve aylık enflasyonun ana eğiliminde düşüşün başlayacağı değerlendirilmiştir. Kurul, parasal sıkılaştırma adımlarının etkisiyle, dezenflasyonu 2024 yılında Rapor'daki patika ile uyumlu şekilde tesis etmekte kararlıdır" denildi.

Ekonomistler de yüzde 4 civarı aylık enflasyon bekliyor

Temmuz ve ağustos aylarında enflasyon iki ayda yüzde 19'un üzerinde artış gösterdi. Merkez Bankası bundan sonra bu yüksek seviyelerde aylık enflasyonun devam etmeyeceğini belirtiyor, piyasa uzmanlarının hesaplamaları da Merkez Bankası'nın beklentileriyle uyumlu. Aylık enflasyonun önümüzdeki süreçte yüzde 4 civarı artacağı yani aylık enflasyon eğiliminde düşüş olacağı hesaplanıyor ama bu yıllık enflasyondaki artışı durdurmaya yetmeyecek. Yıllık enflasyon yükselmeye devam edecek beklentiler yüzde 70 seviyelerinde 2023 sonu için. OVP'de ise yüzde 65, Merkez Bankası'nın ise yüzde 58 tahminin güncellemesi bekleniyor. 2024 ise yüzde 33 seviyesinde hem Merkez Bankası hem de OVP'de. PPK metninde 2024 patikasında uyumlu şekilde tesis edileceği yer alması ise yüzde 33 enflasyon

beklentisi nedeniyle halen daha artış alanının bulunduğu yorumlarına yol açtı. Tabii ki uzmanlar her seferinde halen daha reel faizin artıya geçmediğini hatırlatıyor.

Miktarsal sıkılaştırma kararları sürdürülecek

Yurtiçi talebin güçlü olmasına vurgunun yapılması Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in de dikkat çektiği gibi ilave tedbirlerin gelebileceği olarak yorumlandı. PPK metninde doğrudan yabancı yatırımların, dış finansman koşullarındaki iyileşmenin, rezervlerde süregelen artışın, turizm gelirlerinin cari işlemler hesabına desteğinin ve Türk lirası varlıklara yurt içi ve yurt dışı talebin artmaya başlamasının fiyat istikrarına güçlü katkıda bulunacağı kaydedildi.

Metinde yüzde 5 hedefi hatırlatılarak enflasyon görünümünde belirgin iyileşme sağlanana kadar parasal sıkılaştırma gerektiği zamanda ve gerektiği ölçüde kademeli olarak güçlendirileceği ifadesi kalmaya devam etti. Metinde, sadeleşmenin devam ettiği anımsatılarak "Sadeleşme süreci, etki analizleri dikkate alınarak kademeli olarak devam edecektir. Bu kapsamda, Türk lirası mevduat payının artırılmasına yönelik düzenlemeler parasal aktarım mekanizmasını güçlendirmektedir. Kurul, faiz artırımının yanı sıra, parasal sıkılaştırma sürecini destekleyecek seçici kredi ve miktarsal sıkılaştırma kararları almayı sürdürecektir" denildi.

Döviz mevduatı 1,75 milyar dolar azaldı

Yurt içi yerleşiklerin döviz mevduatı bir haftada 1 milyar 75,30 milyon dolar düşüş gösterdi.



Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası(TCMB) tarafından açıklanan verilere göre, bir önceki hafta 177 milyar 826,1 milyon dolar olan yurt içi yerleşiklerin döviz mevduatı 15 Eylül ile sona eren haftada 176 milyar 750,80 milyon dolara geldi.

Gerçek kişilerin döviz mevduatları bir önceki haftaya göre 890 milyon dolar azalarak 104 milyar 920,30 milyon dolar olurken, tüzel kişilerin döviz mevduatı 185,40 milyon dolar azalarak 71 milyar 830,50 milyon dolara ulaştı.

Yurt içi yerleşiklerin parite etkisinden arındırılmış toplam yabancı para mevduatı 693 milyon dolar azaldı. Parite etkisinden arındırıldığında gerçek kişilerin döviz mevduatları 662 milyon dolar azalırken, tüzel kişilerin döviz mevduatları 30 milyon dolar düşüş gösterdi.

KKM hesapları aralıksız 4 haftadır geriliyor

Kur korumalı TL mevduat ve katılma hesaplarında düşüş 4 haftadır devam ediyor. BDDK verilerine göre, kur korumalı mevduat hesaplarında geçen hafta 27 milyar TL düşüş gerçekleşerek 3,31 trilyon TL oldu.



Kur korumalı TL mevduat ve katılma hesaplarında tutar düşüşü sürdü. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (BDDK) haftalık bülteninde yer alan bilgilere göre, kur korumalı TL mevduat ve katılma hesapları 3 trilyon 333 milyar TL'den 3 trilyon 306,6 milyar TL'ye indi.

Aynı haftada krediler 10 trilyon 463 milyar TL'den 10 trilyon 503,3 milyar TL'ye, mevduat 13 trilyon 33 milyar TL'den 13 trilyon 196,6 milyar TL'ye yükseldi.

Tüketici kredileri 1 trilyon 438 milyar TL'den 1 trilyon 429 milyar TL'ye gerilerken, bireysel kredi kartları 924,7 milyar TL'den 928,3 milyar TL'ye çıktı.

Takipteki alacaklar 172,5 milyar TL'den 173,3 milyar TL'ye yükseldi.

Veriler 15 Eylül ile biten haftayı kapsıyor.

Merkez Bankası'nın rezervleri 14 haftadır yükseliyor

Merkez Bankası'nın toplam rezervleri artışına devam ediyor. Rezervler geçen hafta 870 milyon dolar artışla 121,5 milyar dolara yükselirken, artış serisi 14 haftaya çıktı. Ayrıca KKM hesapları dördüncü haftada da azalarak 3,31 trilyon TL oldu.



Merkez Bankası'nın KKM'den kademeli çıkış ve rezerv biriktirme politikası meyvelerini veriyor. Buna göre Merkez Bankası'nın toplam rezervleri 15 Eylül haftasında bir önceki haftaya göre 870 milyon dolar artışla 121 milyar 515 milyon dolara ulaşırken, yükseliş eğilimi de üst üste 14'üncü haftaya taşındı.

Kur Korumalı Mevduat hesaplarında ise düşüş dördüncü haftada da sürerken, KKM büyüklüğü geçen hafta 26 milyar TL düşüşle 3,31 trilyon TL'ye geriledi. Merkez Bankası'nın brüt rezervleri 15 Eylül itibarıyla, 788 milyon dolar artışla 80 milyar 59 milyon dolara yükseldi.

Brüt döviz rezervler, 8 Eylül'de 79 milyar 271 milyon dolar seviyesinde bulunuyordu. Söz konusu dönemde altın rezervleri 81 milyon dolar artarak 41 milyar 374 milyon dolardan 41 milyar 455 milyon dolara yükseldi. Böylece Merkez Bankası'nın toplam rezervleri, 15 Eylül haftasında bir önceki haftaya kıyasla 870 milyon dolar artışla 120 milyar 645 milyon dolardan 121 milyar 515 milyon dolara yükseldi.

Rezervlerdeki yukarı yönlü eğilim üst üste 14'üncü haftaya taşınırken, mayıs sonu itibarıyla 98,5 milyar dolar seviyesinde bulunan rezervler, 15 Eylül itibarıyla 121,5

milyar dolar seviyesine çıktı. Böylece mayıs sonundan söz konusu tarihe kadar geçen sürede artış, yaklaşık 23 milyar dolara ulaştı.

Bankacılık sektörü kredi hacmi 10,5 trilyon TL oldu

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yayımlanan haftalık bültene göre, sektörün kredi hacmi 15 Eylül itibarıyla 40 milyar 161 milyon lira arttı. Söz konusu dönemde toplam kredi hacmi 10 trilyon 463 milyar liradan 10 trilyon 503 milyar liraya yükseldi.

Bankacılık sektöründeki toplam mevduat da geçen hafta 163 milyar 560 milyon lira arttı. Söz konusu haftada yüzde 1,3 artan bankacılık sektörü toplam mevduatı, 13 trilyon 196 milyar lira oldu. Verilere göre, tüketici kredileri tutarı, 15 Eylül itibarıyla 8 milyar 416 milyon lira azalışla 1 trilyon 429 milyar liraya geriledi.

Söz konusu kredilerin 446 milyar 640 milyon lirası konut, 86 milyar 805 milyon lirası taşıt ve 895 milyar 936 milyon lirası ihtiyaç kredilerinden oluştu. Söz konusu dönemde taksitli ticari kredilerin tutarı 5 milyar 411 milyon lira artarak 1 trilyon 209 milyar liraya yükseldi. Bankaların bireysel kredi kartı alacakları ise yüzde 0,4 artışla 928 milyar 327 milyon liraya çıktı.

KKM'de düşüş 4'üncü haftasında

KKM'de düşüş serisi geçen hafta da devam etti. Böylelikle ilk kez KKM'de düşüş serisi dört haftaya çıktı. BDDK verilerine göre, KKM toplamı geçen hafta 26 milyar TL düşüşle 3,31 trilyon TL oldu. Dolar cinsi karşılığı ise 123 milyar doların altına geldi. KKM'de son bir ayda 101,4 milyar TL'lik düşüş gerçekleşti. Düşüş ivmesinin hızlanmasında son dönemde KKM'ye karşı getirilen tedbirlerin etkisi hissedildi. Eylül ayının ortasında Resmi Gazete'de yayımlanan karara göre, 6 aya kadar vadeli KKM hesapları için zorunlu karşılık oranı yüzde 15'ten yüzde 25'e yükseltilmişti.

Geçen yıl 2,1 milyar dolar Hazine garantisi verildi, borçlanma limiti 4 katına çıktı

Hazine, kamu-özel işbirliği kapsamında yap-işlet-devret ve benzeri finansman modelleri kapsamında verdiği garantiler için dövizdeki yükselişten dolayı 2022 yılında 123,1 milyar lira tutarında kur farkı ödedi.



Hüseyin GÖKÇE

Türkiye’de uzun yıllardır hem borçlanmalar hem de verilen Hazine garantileri tartışılır. 2023 yılına ilişkin artırılan borçlanma limitlerinin tartışıldığı günlerde, Sayıştay 2022 yılına ilişkin bütçe uygulama sonuçlarını da içeren Genel Uygunluk Bildirimi’ni yayımladı.

Uygunluk Bildirimi’nde, tartışma konusu olan Hazine garantileri ve borçlanma limitlerine ilişkin detaylı veriler yer alıyor. Buna göre geçen yılın başında bütçe kanunu ile 279 milyar lira olan borçlanma limiti, iki ayrı düzenleme ile 204 milyar lira civarında artırılarak 493 milyar 429 milyon liraya çıkarıldı. Yapılan net borçlanma ise 469 milyar lira ile limitin 24 milyar lira altında kaldı.

Ancak bu yıl bütçe kanunu ile belirlenen borçlanma limiti, daha sonra çıkarılan düzenleme ile yüklü miktarda artırılarak toplam limit 2 trilyon 181 milyar liraya yükseltildi. Başka bir ifade ile 2023 yılı borçlanma limiti, önceki yıla göre yaklaşık 4.5 katına çıktı.

22.09.2023

Öte yandan bir başka tartışma konusu olan Hazine garantileriyle ilgili de Sayıştay çalışmasında ayrıntılı tablolar yer aldı. Buna göre 2021 yılından devredilen 278 milyar 68 milyon liralık Hazine garantili borçla birlikte 2023 yılına devredilen verilen garantiler toplamı 402 milyar 493 milyon liraya ulaştı.

2022 yılına verilerine ilişkin dikkat çekici bir nokta ise ödenen kur farklarında oldu. 2022 yılındaki kur farkı verilen garanti tutarının oldukça üzerinde 123,1 milyar lira seviyesinde gerçekleşti.

“Kur istediğimiz seviyede değil Türkiye pahalı bir noktaya geldi”

İhracatçılar kurda denge istiyor. Döviz dizginlemeye çalışırken, ihracatçıyı vurmamak gerektiğinin altını çizen iş insanları, “Kurlar ihracatçının çok isteği seviyede değil, maliyetleri de katarsak rekabetçilik noktasında Türkiye’yi pahalı noktaya koydu” dedi.



Mehmet Hanifi GÜLEL

Dövizin geldiği nokta ihracatçıların tepkisine neden oldu. Dövizde dengenin sağlanmasını isteyen iş insanları, maliyetlerin hesaba katılması halinde ihracatta Türkiye’nin pahalı bir ülke konumuna geldiğini dikkat çekiyor.

Türkiye İhracatçıları Meclisi (TİM) Başkanı Mustafa Gültepe, bu yıl küresel pazarlardaki talep daralmasının yansımalarının çimento, cam ve seramik sektöründe hissedildiğini söyledi. Gültepe, “Karamsarlığa kapılmıyoruz, ihracatta dönemsel inişler çıkışlar olabilir.

Bizim oyun planlarımızı, uzun vadeli hedeflere göre kurgulamamız gerekiyor. Hazırlık sürecinin her aşamasında katkı sunduğumuz Orta Vadeli Plan’da 2026 için 302 milyar dolarlık bir ihracat hedefi belirlendi. Mütevazı sayılabilecek bu hedef, bizim yeni dönemdeki ilk büyük sınavımız olacak. Ancak, kurlar ihracatçının çok isteği seviyede değil, maliyetleri de katarsak rekabetçilik noktasında Türkiye’yi pahalı noktaya koydu” dedi.

Finansmana erişim konusunda son iki ayda atılan adımlara dikkat çeken Gültepe, “Eximbank kredilerinde ihracatçı için 70 milyar liralık ek kaynak sağlandı. Reeskont kredisinde ise günlük limit bir buçuk ayda 10 kat artırılarak, 3 milyar TL’ye çıkarıldı. Son düzenlemeyle reeskont kredileri için yüzde 30 ilave döviz satışı ve önden döviz satışı gibi koşullar da kaldırıldı.

Ayrıca, 11 bankanın katılımıyla ihracatçılar için 1 milyar dolarlık esnek vadeli bir kredi paketi oluşturuldu. Bütün bu adımlarla ihracatçımızı finansmana erişimde yaşadığı sorunlar büyük ölçüde aşıldı. Dolayısıyla, artık enerjimizi finansman arayışına harcamayacağız. Daha fazla üretime ve ihracata odaklanacağız. Kredilere ulaşma noktasında finans sorununu aştık, bir iki yıl sonra finansman sorununu konuşmayacağız” şeklinde konuştu.

“Arz-talep dengesinde sıkıntı yaşıyoruz”

OSTİM Organize Sanayi Bölgesi Sanayici İş İnsanları Ve Yöneticileri Derneği (ORSİAD) Yönetim Kurulu Başkanı Levent Çamur da ihracatçının üretimde potansiyelini kaybetmemesi için krediyle ilgili engellemelerin ortadan kaldırılması ve kurda dengenin sağlanması gerektiğini vurguladı. Çamur, “Kur’u dizginlemeye çalışırken ihracatçıyı vurmamak lazım. İhracat yapmadan döviz elde edemeyiz.

Döviz için sadece turizm geliri yetmez. Kısa vadeli yükümlülüklerimiz için, dış borç yükümlülüklerimiz için dövize ihtiyaç var. İçerde maliyetler sürekli artıyor ama kur artmayınca rekabetçi olamıyoruz. Bakın; düşük kur yüzünden Ortadoğu pazarında Çin bizi çok ciddi zorluyor. Arz talep dengesinde sıkıntı çekiyoruz. Kurun düşük olması, ithalatı da özendirir. Kurla alakalı bir dengeleme mekanizması olmalı ki ihracatçı çalışsın” dedi.

“Üretim soğursa tekrar ısıtmak zor”

Levent Çamur, OVP’nin uygulanmasıyla ilgili sürecin uzun sürmemesi gerektiğine işaret etti. “Üretim soğursa, tekrar ısıtmak çok zor” uyarısında bulunan Çamur, şunları söyledi: “İnsanlar üretmek için can atıyor.

Ancak bunun için önündeki engellerin kaldırılması gerekiyor. Faizden ağzı yanan üreticinin; teşvikler ve desteklerle yeniden iştahı kabartılmalı.”

OVP açıklandıktan sonra finansmanla ilgili bir takım gelişmeler olduğunu, bu gelişmeleri olumlu karşıladıklarını da kaydeden Çamur, OVP’de reel sektörün destekleneceğine, üretimin; savunma sanayi başta olmak üzere yatırımların devam edeceğine, para politikalarının geliştirileceğine yönelik pozitif hedefler bulunduğuna dikkat çekti.

Erdoğan'dan enflasyon için ilk çeyrek mesajı

Cumhurbaşkanı Erdoğan, ABD ziyaretinde Türkiye'nde gazetecilerin sorularını yanıtladı. Enflasyonda olumlu gelişmelerin gelecek yılın ilk çeyreğinde görülmeye başlanacağını söyleyen Erdoğan, "Şu anda hayırlı işaretler var" dedi. Erdoğan, "Emekliye zamda 2024'e kararını vererek gireceğiz, fazla uzamaz bakanlarımız çalışıyor" diye konuştu.



Cumhurbaşkanı Erdoğan, New York'taki Türkiye'nde gazetecilerin sorularını yanıtladı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, kamuoyunun gündeminde olan emekli maaşlarına zam çalışmalarıyla ilgili, **"Emekliye zamda 2024'e kararını vererek gireceğiz, fazla uzamaz bakanlarımız çalışıyor."** ifadesini kullandı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, **"Emeklilerin durumuyla ilgili birtakım düzenlemeler yapılacağı Çalışma Bakanlığı tarafından sık sık dile getiriliyor. Ancak zamanlaması konusunda hiçbir açıklama olmuyor. Yoğun bir çalışma var. Bunu görüyoruz, biliyoruz. Bu düzenlemeler, düzeltmeler ne zaman sonuçlanır? O konuda söyleyeceklerinizi çok önemsiyoruz."** sorusuna şu yanıtı verdi:

"Fazla uzamaz. Yani en kısa zamanda. İlgili bakanım zaten çalışmalarını sürdürüyor. Dönüşte zaten bir araya gelip, 'Ne durumdasın, ne yaptın, ne yapıyorsun?' kendisinden bunun bilgilerini de alacağız. Ama 2024'e inşallah bunun kararlarını vermiş olarak gireriz."

Ekonomik sıkıntılarının farkında olduklarını belirten Erdoğan, orta vadeli programın başarıya ulaşması durumunda emeklilerin de payını alacağını belirtti.

Erdoğan şunları kaydetti:

"Biz ekonominin kronik problemlerini çözerken işçilerimizin, memurlarımızın yanı sıra emeklilerimizi de enflasyona ezdirmemek için çabalıyoruz. Bu konuda attığımız adımlar mevcut. **Emeklilerimizin sıkıntılarını da biliyoruz. Toplumun tüm kesimlerine yönelik adımlar attığımız gibi onların da yaşam koşullarını iyileştirici adımlar atacağız. Uyguladığımız Orta Vadeli Programın başarıya ulaşmasıyla birlikte oluşacak refah artışında toplumun tüm kesimleri gibi tabii ki emeklilerimiz de payını alacaktır.** Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da emeklilerimizin hak ettikleri refah düzeyine ulaşmaları için gayret göstereceğiz."

"Programımızın en önemli ayaklarından biri yabancı yatırımın ülkemize çekilmesi"

"Açıklanan Orta Vadeli Program sonrası enflasyonda belirgin düşüşü ne zaman görebiliriz, sizin bu konudaki öngörünüz nedir?" sorusuna Erdoğan, şu yanıtı verdi:

"Enflasyonla ilgili olumlu gelişmeler öyle zannediyorum ki önümüzdeki yılın ilk çeyreğinde bunu görmeye başlarız. Önümüzdeki yılın ilk çeyreğinde neticesini almaya inşallah başlarız. Şu anda hayırlı işaretler var. Gerek Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek gerek Hazine'deki arkadaşlar gerekse Merkez Bankası Başkanı Hafize Gayerkan, onlar bu noktada önümüzdeki yılın ilk çeyreği itibarıyla olumlu neticeleri almaya başlayacağımızı söylüyorlar. Biz de onlara güveniyoruz, inanıyoruz. Orta Vadeli Programı açıkladıktan sonra Türk ekonomisine yönelik artan ilgiyi G20 toplantısında da görmüştük. ABD'de bu ilginin artarak devam ettiğini görmek bizi memnun etti. Bu nedir? Türkiye ekonomisine duyulan güvenin göstergesidir. Hükümetimizin ortaya koyduğu hedeflerin gerçekçi olduğunun ve Türkiye'nin bunlara ulaşabileceğinden kimsenin şüphesi olmadığını kanıttır."

Orta Vadeli Program'ın çeşitli ayaklarının bulunduğu işaret eden Erdoğan, şöyle konuştu:

"Tüm dünyanın da sorunu olan yüksek enflasyonla mücadele bizim de programımızın ana hedeflerinden biri. Bunu neyle sağlayacağız, mali disiplinle, yapısal reformlarla ekonomimizi her türlü fırtınaya dayanıklı hale getireceğiz. Biz bunu daha önce yaptık, yine yaparız. Programımızın en önemli ayaklarından biri de yabancı yatırımın ülkemize çekilmesi. Sadece programı hazırlayıp, duyurmak bile yabancı yatırımcılarda iştah oluşturdu. Bu rüzgarı arkamıza alarak hedeflerimize doğru hızla yürüyeceğiz."

'Elon Musk İzmir Teknofest'e büyük ihtimalle gelecek'

SpaceX ve X platformunun sahibi Elon Musk ile görüşmesinin detaylarını anlatan Erdoğan, Musk'ın İzmir Teknofest'e büyük ihtimalle geleceğini söyledi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, **"Musk ile gerek Tesla'nın Türkiye'de yatırım yapması gerekse uzay çalışmalarında müşterek adım atma konularını görüştük. Arkadaşlarımızla bir çalışma inşallah yapacaklar. Ben kendisini İzmir Teknofest'e davet ettim. İzmir Teknofest'e de büyük ihtimalle gelecek"** ifadesini kullandı.

Azerbaycan'ın terör operasyonu

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Azerbaycan'ın Karabağ'daki ayrılıkçı Ermeni güçlerine yönelik başlattığı operasyonla ilgili, "Anti-terör operasyonu 24 saat geçmeden başarıyla tamamlandı. Öncesine bakarsak 2 yıl önce de zaferle sonuçlanan Azerbaycan-Ermenistan savaşının ardından dün Bakü'de gerçekleşen bu başarılı operasyonla birleştirecek bu noktada bölgede barış, denge sağlandı diyebilir miyiz?" sorusuna şu yanıtı verdi:

"Her şeyden önce Paşinyan'ın bizim devir teslim törenimize gelmiş olması bir başbakan olarak önemliydi. Kendisine zaten teşekkürümüzü vesaire yaptık. Bu son olay Paşinyan ile alakalı değil. Ermenistan Devletiyle de alakalı değildir. Bu bir yerde Karabağ'daki çapulcu Ermeni takımıyla alakalı bir konudur. Onların da malum kendilerine göre bir cumhurbaşkanlığı seçimi yapma girişimi ciddi manada hem Paşinyan'ı hem de Azerbaycan'ı rahatsız etti. Çünkü Azerbaycan bu olaya "halen devam eden bir süreci bunlar ateşliyor" diye baktı.

Bu arada bir de tabii kardeşlerimizi bunların şehit etme girişimi, olayı çok daha farklı bir yere doğru taşıdı. Uyarılar yapıldı ama bütün bu uyarılara rağmen bunlar kendilerine çekidüzen vermediler. Tam aksine süreci devam ettirdiler. Devam ettirince Azerbaycan da adımını attı. Ve süreci fazla uzatmadan oradaki operasyonlarını tamamladılar. Operasyonu tamamladıktan sonra da yaklaşık 90 önemli noktayı vurduklarını bana söylediler ve 90 noktayı vurmaları zaten bunların işini bitirdi. Ve "bütün araç, gereç, mühimmat, şu, bu vesaire bunları vereceksiniz" dediler ve onları vermeye başladıkları gibi bir diğer taraftan da çekilmeleri gerekli olan yerlerden de çekilme sözünü aldılar ve çekilmeye de başladılar.

Milli Savunma Bakanımız Yaşar Güler görüşmelerini yaptı ve bugün ben de İlham gardaşımla görüşmelerimi yaptım. O da bu noktada hem Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yaptığım konuşmadan dolayı teşekkürlerini bana iletti hem de "artık orada bir daha bunlar herhalde nefes alamazlar" dedi. "İşi şu anda bitirdik. Bir sıkıntı yok." dedi ve noktayı koyduk."

Tahıl kriziyle ilgili Katar'la çalışma hazırlığı

Cumhurbaşkanı Erdoğan, "BM Genel Kurulu'nda verdiğiniz öne çıkan mesajlardan biri de tahıl kriziyle ilgili Türkiye'nin girişimiyle küresel açlığı önlediğinize dair verdiğiniz mesajdır. Bu konuyla ilgili G20'den önce Soçi Buluşmasında Putin'le yaptığınız görüşmenin tavrı, Birleşmiş Milletler marjına yansımaları nasıl oldu?" sorusu üzerine, şunları kaydetti:

"Gerek liderler gerekse başbakanların Putin'e karşı olumsuz tavırları var. Tabii biz aynı tavrı taşımıyoruz, yansıtmıyoruz. Bu tavırları doğru da bulmuyorum. Çünkü Rusya sıradan bir ülke değil. Gerek yüz ölçümüyle olsun gerek dünyadaki konumuyla olsun Rusya'nın bir yeri var. Dolayısıyla da şu anda tahıl üretiminde Rusya hemen hemen dünyada sayılı ülkelerden bir tanesi. Şimdi böyle bir ülkeyi görmezden gelemezsin. Karadeniz Tahıl Girişimi sayesinde Ukrayna'dan 33 milyon ton tahıl sevkiyatı yapılabilirdi. Şimdi de 1 milyon ton rica minnet gönderecek. Biz diyoruz ki yakın markajda tutmak suretiyle bunu belki artırma imkanı da olabilir. O, 'Katar'ı da buna dahil edelim, Katar'ı da dahil etmek suretiyle biz bu tahılı un haline dönüştürelim. Ama Avrupa'ya yok, ihtiyacı olan Afrika ülkelerine bilabedel gönderelim.' dedi. Şimdi biz de bu çalışma içindeyiz. Katar'la da bu konuyu konuşacağız ve bu adımı da bu şekilde atacağız.

Biz Rusya'yla olan münasebetlerimizi olumlu bir şekilde götüreceğiz. Çünkü bizi çok çok ilgilendiren konu, Trakya'nın doğal gazda bir hub olmasını önemsiyoruz. Şu anda da doğal gaz itibarıyla neredeyse doğal gazımızın yarısını Rusya'dan temin ediyoruz. Yani arttırmaksa biz arttırabiliriz. Bize o imkanı verir. Avrupa doğal gazda ciddi bir sıkıntının içerisinde. Biz ise hamdolsun şu ana kadar sanayide vesaire doğal gazda bir sıkıntı yaşamadık. Şimdi kış mevsimi geliyor. Böyle bir sıkıntıyı yine yaşamayacağız inşallah."

"Çok ciddi bir güç merkezi haline dönüşecek"

Cumhurbaşkanı Erdoğan, bir de Ataşehir'de İstanbul Finans Merkezi'ndeki binalardan birini enerji piyasası merkezi yapmak istediklerini belirterek, şöyle konuştu:

"Ama bunu söylerken sadece doğal gazın koordine edildiği bir yer değil. Doğal gaz, elektrik enerjisi ve madenlerin sevkiyatının yapılacağı, yani adeta Londra piyasası, Hamburg piyasası herhangi bir üründe neyse Ataşehir'deki İstanbul Finans Merkezi'ni bu hale dönüştürecek. Burası bizim için çok ciddi bir güç merkezi haline dönüşecek. Peki bu noktada tahıl koridorunun tekrar açılma ihtimali var mı? Ben umutluyum. Sayın Putin'le bunları görüşeceğiz, konuşacağız. Yani bunu peyderpey artırma yoluna gideceğimizi ümit ediyorum."

"Türkiye'den Avrupa'ya da enerji nakil hatlarını işletmeye başlayacağız"

Erdoğan, "İsrail Başbakanı Netanyahu'yu kabulünüzde enerji işbirliği konuları gündeme geldi mi? İsrail-Filistin sorununun çözümüne dair ne gibi mesajlar verdiniz?

Kendisinin bir Türkiye ziyareti söz konusuydu ama bir rahatsızlığı oldu. Acaba takvim belli oldu mu?" sorusuna, şu yanıtı verdi:

"Konuştuk, ifade ettiğiniz gibi bir rahatsızlık sebebiyle o zaman gelemedi ama şimdi ben kendisine, 'Siz bu ziyareti bir gerçekleştirin, ardından da ben ekibimle İsrail ziyaretini gerçekleştireyim' dedim. Yani mutabık kaldık. İnşallah çok fazla gecikmeden bu adımı atacağız ve birinci derecede enerji konusu olmak üzere İsrail'le enerji sondaj çalışmasını başlatacağız. Sadece Türkiye'ye değil, Türkiye'den aynı zamanda Avrupa'ya da enerji nakil hatlarını işletmeye başlayacağız."

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin 9,5 milyar dolar toplam ticaret hacmi bulunduğunu, bu toplam ticaret hacmini de ilk etapta 9,5 milyar dolardan asgari 15 milyar dolara çıkarmak için mutabakata vardıklarını bildirdi.

"Bu adımı da atacağız. Aynı zamanda uluslararası siyasette de beraber neler yapabiliriz bunları da görüşme, konuşma fırsatımız oldu." diyen Erdoğan, özellikle enerji işbirliklerinin Türkiye'yi çok daha farklı yerlere taşıyabileceğini kaydetti.

Erdoğan, "Kendileriyle bu konudaki potansiyelimizi konuştuk. İki ülke arasındaki farklı alanlardaki işbirliklerini artırmak için bu bakanlarımızın yer alacağı bir mekanizma kurulmasının faydasını anlattık. Enerji, turizm ve teknoloji gibi alanlarda yeni işbirlikleri tesis etmek için iki ülkenin birlikte çalışması mümkün." dedi.

Buralardaki yansımalar Türkiye'nin gücünü artıracak

"Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na 13'üncü kez hitap ettiniz. Kararlı bir şekilde 'Birleşik Milletlerin yapısı değişmeli, Güvenlik Konseyi başta olmak üzere değişmeli' diye ifade ediyorsunuz. Bu konuda kısa ve orta vadede somut gelişmeler olacağını düşünüyor musunuz?" sorusu üzerine Erdoğan, uluslararası atılan adımlarda süratle netice almanın mümkün olmadığını belirtti.

Erdoğan, "Ama biz şuna inanıyoruz. Hani bizde güzel bir söz var ya, 'Et-tekraru ahsen velev kane yüz seksen' bunu yapmamız lazım. Umudu da yitirmeden devam etmemiz lazım. Çünkü biz bunu söyledikçe bakıyoruz ki dünyada da yankıları artarak devam ediyor. Bu biraz da Türkiye'nin gücüyle alakalı. Ne kadar güçlenirsek, ne kadar her alanda güç bulursak, bu çağrımız da karşılığını o kadar fazla bulacak. Onun için Türkiye'nin gücü çok önemli. Sizlerin kalemleri, ekranlar önemli. Bütün buralardaki yansımalar dünyada Türkiye'nin gücünü de artıracaktır. Yansımalarını da ona göre çok çok daha fazla artıracaktır diye düşünüyorum." ifadesini kullandı.

İkinci Dünya Savaşı'nın küresel atmosferine uygun inşa edilen küresel sistemin artık yetersizliğini iyiden iyiye ortaya koyduğuna dikkati çeken Erdoğan, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin barışın değil, restleşmelerin konuşulduğu bir zemin olduğunu vurguladı.

Bunun dünya barışı için tehlikeli olduğuna işaret eden Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, şöyle devam etti:

"Birleşmiş Milletler önerdiğimiz reformları yapamaz ve kendini zamanın ruhuna uygun hale getiremezse barışı koruma misyonunu sağlayamaz. Rusya-Ukrayna savaşı bunun en somut örneğidir. BMGK üyeleri savaşın aktörü olduğunda Birleşmiş Milletler sistemi etkisiz hale geliyor. Aslında biz bunun işaretlerini yıllar önce görmüş ve 'dünya beşten büyüktür' mesajımızı bütün dünyaya ilan etmiştik. Şimdi BM Genel Sekreteri ve ABD Başkanı dahil birçok aktörün küresel sistemin yetersizliğini dillendiriyor olması önemlidir."

Küresel sistemin yenilenmesi meselesinin samimiyetle ele alınması gereken bir konu olduğunu anlatan Cumhurbaşkanı Erdoğan, dünyanın tamamına barış, güvenlik, istikrar ve refah üreten bir sistemin aciliyetle oluşturulmasının dünya barışının korunması için elzem olduğunu söyledi.

Kapsayıcı ve insanlığı kucaklayıcı uluslararası sistemin bugün birçok coğrafyada görülen çatışmaların, iklim krizlerinin ve göçün neden olduğu insanı dramların bertarafının anahtarı olacağını dile getiren Erdoğan, "Aksi durumda Birleşmiş Milletler sistemi çözümün değil, çözümsüzlüğün kaynağı haline gelir ki bu dünya üzerindeki kaosu derinleştirir. 'Daha adil bir dünya mümkün' tezimizin farklı kesimlerce sahiplenilmesi, bu ihtiyacın karşılanması yolunda atılacak ilk adım olabilir. Biz davetimizi yineliyoruz ve her yerde 'dünya beşten büyüktür' demeye devam ediyoruz." ifadesini kullandı.

Enflasyon için yetmez, döviz çekmek için, belki...



Alaattin AKTAŞ

22 Eylül 2023 Cuma

Merkez Bankası'nın politika faizi ağırlıklı tahminlere uyumlu olarak 5 puan artırılarak yüzde 30'a yükseltildi. Böylece politika faizi hazirandan itibaren dört toplantıda 21.5 puan artırılmış oldu.

Öncelikle şunu vurgulamak isterim. Ben Merkez Bankası'nın faizi tümüyle bağımsız bir şekilde belirleyebildiği kanısında olmadığım için **“Merkez Bankası'nın faizi şuraya çıkarıldı-indirildi”** demeyi tercih ediyorum. Merkez Bankası buna itiraz eder ve **“Hayır, faizi biz dilediğimiz gibi ve gerekli gördüğümüz ölçüde artırıyoruz”** derse o zaman şu basit soruyu sorarım:

“Hazirandan temmuza ne değişti de artışı 6.5 puandan 2.5 puana indirip sonra ağustosta bu kez 7.5 puana çıkardınız?”

Bu başka bir konu ama çok önemli olmakla birlikte bugünün konusu bu değil.

Ne amaçlanıyor, ne olabilir?

Faiz 5 puan artırılıp yüzde 30'a yükseltildi...

Peki, ne amaçlıyoruz şimdi bu artışla?

Önceliğimiz enflasyonla mücadele mi, yoksa yabancı girişini sağlamak mı?

Sora sora ilerleyelim... Enflasyonla mücadele için yüzde 30 yeterli bir oran mı? Buna evet demek mümkün mü?

Merkez Bankası geçen ay olduğu gibi bu ayın PPK metninde de enflasyonun yıl sonunda enflasyon raporundaki tahmin aralığının üst sınırına yakın seyredeceğini belirtiyor. O üst sınır yüzde 62. Hem zaten OVP'de yer alan tahmin yüzde 65. Kaldı ki yüzde 65'in de aşılabacağı ve gerçekleşmenin yüzde 70-75 arasında olacağı tahmini ağır basıyor.

Şimdi aynı soruyu tekrar edelim; bu enflasyonla yüzde 30 faiz uyumlu mu, bu faiz yeterli mi?

“Daha yıl sonuna kadar üç toplantı var, faiz daha da artırılabilir” diyenler çıkacaktır. Acaba Merkez Bankası da öyle mi düşünüyor? Kim bilir...

O zaman sormazlar mı, **“Temel amaç enflasyonu arkadan takip etmek mi, yoksa amaç enflasyonu önleyecek faizi belirlemek mi”** diye...

Ve yine sormazlar mı, **“Madem enflasyon çok hızlı gidiyor, agresif bir faiz artışı daha iyi olmaz mıydı”** diye... Biz şimdi arkadan bakıyoruz:

“Enflasyon arttı mı, hadi faiz artıralım!”

Dolayısıyla bu faiz oranı enflasyonla mücadele anlamında işe yarar ama çok az işe yarar!

Döviz girişi yaşanabilir

Diğer amaca, yurt dışından döviz çekme çabasına gelince...

Bu faiz artışı o anlamda işe yarayacak etki doğurabilir.

Hep vurguluyoruz ya, yabancı gelirken ve alırken kazanmak ister.

Gelirken kazanmanın temel koşulu olan görece yüksek kur gerçekleşti sayılır. Seçim öncesiyle kıyaslanırsa yüzde 40'ı aşan bir kur artışı var.

Şimdi yapılması gereken ve aşama aşama yapılan yabancıya alırken kazanma olanağı verecek faiz artışı.

Hazine'nin borçlanma faiziyle politika faizinin paralel gittiğini varsayarsak 100 lira nominal bedelli bir kamu borçlanma kağıdının temmuz ayında yüzde 17.5 faiz üstünden 85 lira olan satış fiyatı, şimdi yüzde 30 faizle 77 liraya indi.

Dünkü faiz kararından sonra dolarda da yüzde 0.5'e yakın bir artış yaşandı. Bir yandan kur artışıyla gelirken kazanmak, bir yandan faiz artışıyla alırken kazanmak...

Yabancıların portföy yatırımlarında önümüzdeki dönemde bir miktar kıpırdanma görebiliriz.

Gerçek doğrudan yatırım ise öyle bugünden yarına, hatta bu yıldan seneye olacak bir gelişme değil; biz varlık satışını doğrudan yatırım sayar avunuruz.

Aydan aya değişen ne ki faiz artışında zikzak çiziliyor?

“Politika faizi, enflasyonun ana eğilimini geriletecek ve enflasyonu orta vadede yüzde 5 hedefine ulaştıracak parasal ve finansal koşulları sağlayacak şekilde

belirlenecektir. Enflasyon görünümünde belirgin iyileşme sağlanana kadar parasal sıkılaştırma gerektiği zamanda ve gerektiği ölçüde kademeli olarak güçlendirilecektir.”

Bu ifade Merkez Bankası Para Politikası Kurulu’nun dünkü toplantısından sonra yapılan açıklamadan alındı.

Söz konusu ifade, noktasına virgölüne kadar aynı olmak kaydıyla ağustos ayı PPK açıklamasında da vardı.

Aynı ifadeye temmuz ayı açıklamasında da yer verilmişti. İki cümleden oluşan o bölüm, haziran ayı PPK metninde de büyük ölçüde aynı şekilde yer almıştı. En azından içerik ve verilmeye çalışılan mesaj aynıydı.

Yeni ekonomi yönetimi dört PPK toplantısı yaptı ve faiz sırasıyla 6.5 puan, 2.5 puan, 7.5 puan ve 5 puan artırıldı.

Amaç belli ve hep vurgulanıyor:

- Enflasyonun ana eğilimini gerileteceğiz.
- Enflasyonu yüzde 5 hedefine ulaştıracak parasal ve finansal koşulları sağlayacağız.
- Enflasyon görünümünde belirgin iyileşme sağlanana kadar parasal sıkılaştırmaya devam edeceğiz.

Yüzde 5 bizim aylık hedefimiz!

Enflasyonda yıllık yüzde 5 hedefinin hangi yıl gerçekleşmesinin öngörüldüğüne ilişkin elimizde herhangi bir veri yok ama bu oranın en azından 2026 sonrasında beklenmesi gerektiğini biliyoruz. Çünkü 2026’da öngörülen Enflasyon yüzde 8.5. Demek ki yüzde 5’e ilişkin en erken yıl 2027.

Amaç böylesine net olarak ortaya konuluyor ama vade çok uzun; en erken 2027. Bizim şu sıralar hedefimiz zaten aylık enflasyonu yüzde 5’e indirebilmek. Yıllık yüzde 5 hedefinden o kadar uzağız ki...

Ama en azından kontrolden çıkmış görünen artışın durdurulması amaçlanıyor. Elbette bu yapılmalı...

Yapılmalı da, hedef aynıyken Türkiye’de aydan aya ne değişiyor da dört toplantıda dört faiz artırım ve dört farklı oran görüyoruz?

Faizi niye zikzak çizerek artırıyoruz; bilen var mı? Hadi hazıranda 8.5’te kalınamazdı ve bir artış gerekiyordu, adeta düz hesap yapalım dercesine 15’e çıkıldı.

Temmuzda nasıl görece bir iyileşme gördük ki artışı 2.5 puanda tuttuk?

Temmuz, faiz artışını hızla aşağı çekecek kadar iyiydi de ağustosta nasıl bir tehlike sezildi de birden 7.5 puan artış tercih edildi?

Peki eylül ayı; ya ağustosa göre daha iyi durumda olmalıyız ya da gidişat daha iyi görülüyor ki bu kez artış tercihi 5 puan oldu.

Eylül enflasyonu görece düşük bekleniyor

Eylül için hemen şu savunma gündeme gelecektir: (PPK açıklamasından)

“Son dönemde etkili olan ücret ve kur kaynaklı maliyet yönlü baskılar ile vergi düzenlemelerinin enflasyona önemli ölçüde yansıdığı ve aylık enflasyonun ana eğiliminde düşüşün başlayacağı değerlendirilmiştir.”

Belli ki Merkez Bankası da eylül ayında temmuz ve ağustosa göre daha düşük bir enflasyon bekliyor. Zaten gidişat da bunu gösteriyor. Bu köşede dün yer alan yazımda aynı konuya değinmiş ve eylül ayı oranının yüzde 5'i aşmayabileceğini dile getirmiştım.

Tüketici güven endeksi kura ayarlı yükselişe geçti



Naki BAKIR

22 Eylül 2023 Cuma

Makroekonomik gidişatı etkileyen psikolojik faktörlerin başında gelen tüketici güveni, kurlarda artışın durduğu eylül ayında yükselişe geçti. Tüketici Güven Endeksi, önceki aya göre yüzde 5,1 artarak 71,5'e çıktı.

Yurttaşların ekonomik gidişata ilişkin neredeyse tek gösterge olarak algıladığı döviz kurunun eylül ayında durağanlaşması, tüketici güvenine pozitif yansıdı.

Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası iş birliği ile yürütülen aylık Tüketici Eğilim Anketinden hesaplanan Tüketici Güven Endeksinin eylül ayı sonuçları açıklandı. Buna göre, ağustosta 68'e kadar düşmüş olan Tüketici Güven Endeksi eylülde önceki aya göre yüzde 5,1 artarak 71,5'e yükseldi.

Tüketicilerin, genel ekonomik gidişat ve kendi mali durumlarına ilişkin beklenti ve değerlendirmeleri ile harcama ve tasarruf eğilimlerini ölçen Tüketici Eğilim Anketine göre hesaplanan Tüketici Güven Endeksi, seçimlerin yapıldığı mayıs ayında 91,1'le son beş yılın en yüksek düzeyine çıkmıştı. Dünyada da ekonomideki gelişmeleri yakından izlemek amacıyla kullanılan öncü bir gösterge olan güven endeksi, haziran ve temmuz aylarında ise yaşanan kur şokunun etkisiyle sert biçimde düşüşe geçmiş, bu eğilim dövizdeki yükseliş hız kesse de ağustosta da artarak devam etmiş ve endeks 68'e kadar inmişti.

Tüketici güveninde bu ayki yükselişte, iki aylık şok artışların ardından ağustosta hız kesen, eylülde ise ortalama bazda gerileyen kurlardaki hareket etkili oldu. 1 dolar+1 Euro'dan oluşan döviz sepeti aylık ortalama bazda haziranda yüzde 16,8, temmuzda yüzde 15,9 ve ağustosta yüzde 1,4 artarken, eylül ayının geride kalan ilk üç haftası ortalamasında önceki aya göre yüzde 1,3 geriledi.

0-200 aralığında değer alabilen ve 100'den büyük olması tüketici güveninde iyimser, 100'den küçük olması kötümser durumu gösteren Endeks, Eylül 2022 değerinin ise yüzde 1,2 altında.

Son bir yılda güven endeksi ve kurda aylık seyir				
	Tüketici güveni		Döviz kurları	
	Endeks	Değ., %	1 \$+1Euro	Değ., %
Ekim 22	76,2	4,5	18,41	1,1
Kasım 22	76,6	0,6	18,76	1,9
Aralık 22	75,6	-1,3	19,17	2,2
Ocak 23	79,1	4,6	19,48	1,6
Şubat 23	82,5	4,3	19,51	0,2
Mart 23	80,1	-2,9	19,63	0,6
Nisan 23	87,5	9,2	20,23	3,0
Mayıs 23	91,1	4,0	20,55	1,6
Haziran 23	85,1	-6,5	24,00	16,8
Temmuz 23	80,1	-5,9	27,81	15,9
Ağustos 23	68,0	-15,1	28,19	1,4
Eylül 23	71,5	5,1	27,83	-1,3

İyileşme yoksa da umut var

Geçen 12 aylık döneme göre mevcut dönemde hanenin maddi durumuna ilişkin alt endeksin ağustosta 56,2'ye inen değeri eylülde de aynı kaldı. Gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi duruma ilişkin beklentiyi yansıtan alt endeks ise yüzde 8,1 artarak 68,9'a yükseldi.

Geçen 12 aylık döneme göre mevcut ekonomik duruma ilişkin görüşü yansıtan alt endeks önceki aya göre yüzde 0,8 düşerek 43,5'e inerken, gelecek 12 ayda ekonomik durum beklentisine gösteren alt endeks ise yüzde 7,8 artarak 68'e çıktı.

Gelecek 12 ayda işsiz sayısı beklentisine ilişkin alt endeksin değeri de eylülde yüzde 6,3 artarak 72,7 oldu. Bu endeksin artması işsiz sayısının azalacağı, düşmesi ise artacağı yönündeki beklentiyi yansıtıyor.

Tüketim eğiliminde kıpırdama

Geçen 3 aylık döneme göre gelecek 3 ayda yarı-dayanıklı tüketim mallarına harcama düşüncesini gösteren endeks yüzde 4,4 artışla 101,7, mevcut dönemin dayanıklı tüketim malı satın almak için uygunluğu endeksi yüzde 1,4 artışla 40,3, geçen 12 aya göre gelecek 12 ayda dayanıklı tüketim mallarına harcama eğilimini gösteren alt endeksin değeri de yüzde 4,2 artışla 92,7'ye yükseldi. Mevcut dönemin tasarruf etmek için uygunluğuna ilişkin endeks yüzde 1,8 düşüşle 64,9 olurken, hanenin içinde bulunduğu mali duruma ilişkin düşüncüyü yansıtan endeks yüzde 1,8 artarak 75,4 oldu.

Enflasyonist bekleyiş

Geçen 12 aylık döneme göre gelecek 12 aylık dönemde tüketici fiyatlarının değişimine ilişkin “beklenti” endeksi de yüzde 4,8 artarak 57,7’ye çıktı. Bu endeksin değerinin artması tüketici fiyatlarında düşüş, azalması ise artış yaşanacağı anlamına geliyor. Eylüldeki gelişme enflasyonist beklentilerde önceki aya göre kısmi iyileşme anlamına geliyor. Ancak endeksin 100’ün çok altındaki değeri dikkate alındığında ortalamada bu oran düşük kalıyor ve kötümser bekleyişin hala güçlü olduğu görülüyor.

Ev araba hayali

Hanelerin gelecek 12 ayda otomobil alma ihtimaline ilişkin endeks önceki aya göre yüzde 6 gerileyerek 12,3’e gerilerken; konut tamiratına para harcama ihtimalini yansıtan endeks yüzde 4,7 artarak 27’ye; konut satın alabilme veya inşa ettirme ihtimalini gösteren endeks de son ay yüzde 17,5 artarak 8,3’e yükseldi. Son aydaki yükselişe rağmen konut tamirati ve satın alma umuduna ilişkin alt endekslerin değeri hala diplerde bulunuyor.

Tüketici Güven Endeksi, alt endeksleri ve değişim oranları (Mevsimsel etkilerden arındırılmış)					
	Eylül	Ağustos	Eylül	Değ. %	
	2022	2023	2023	Aylık	Yıllık
TÜKETİCİ GÜVEN ENDEKSİ	72,4	68,0	71,5	5,1	-1,2
Geçen 12 aya göre mevcut dönemde hanenin maddi durumu	53,0	56,2	56,2	0,0	6,1
Gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durum beklentisi	71,4	63,7	68,9	8,1	-3,6
Geçen 12 aylık döneme göre mevcut dönemde genel ekonomik durum	46,9	43,8	43,5	-0,8	-7,4
Gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durum beklentisi	74,0	63,1	68,0	7,8	-8,0
Gelecek 12 aylık dönemde işsiz sayısı beklentisi	70,4	68,4	72,7	6,3	3,2
Geçen 3 aya göre gelecek 3 ayda yarı-dayanıklı tüketim mallarına harcama yapma düşüncesi	97,0	97,4	101,7	4,4	4,8
Mevcut dönemin dayanıklı tüketim malı satın almak için uygunluğu	36,2	39,8	40,3	1,4	11,5
Geçen 12 aya göre gelecek 12 ayda dayanıklı tüketim mallarına harcama yapma düşüncesi	91,0	89,0	92,7	4,2	1,9
Mevcut dönemin tasarruf etmek için uygunluğu	62,3	66,0	64,9	-1,8	4,2
Hanenin içinde bulunduğu mali durum	72,4	74,0	75,4	1,8	4,1
Gelecek 12 aylık dönemde tasarruf etme ihtimali	29,6	28,7	29,3	2,2	-0,8
Gelecek 3 aylık dönemde tüketimin finansmanı amacıyla borç kullanma ihtimali	51,6	54,7	52,9	-3,3	2,5
Geçen 12 aylık dönemde tüketici fiyatlarının değişimine ilişkin düşünce	13,8	15,2	13,9	-8,5	0,5
Geçen 12 aya göre gelecek 12 ayda tüketici fiyatlarının değişimine ilişkin beklentisi	65,8	55,0	57,7	4,8	-12,3
Geçen 12 aya göre gelecek 12 aylık dönemde ücretlerin değişimine ilişkin beklentisi	120,9	117,8	119,8	1,7	-0,9
Gelecek 12 aylık dönemde otomobil satın alma ihtimali	10,6	13,0	12,3	-6,0	15,1
Gelecek 12 aylık dönemde konut tamiratına para harcama ihtimali	23,4	25,7	27,0	4,7	15,3
Gelecek 12 aylık dönemde konut satın alma veya inşa ettirme ihtimali	8,1	7,1	8,3	17,5	2,8



Abdulkadir Selvi

Elon Musk, Tesla fabrikası için ne dedi

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ABD'de Elon Musk'la görüşmesi en az BM toplantısı kadar ilgi görmüştü. Erdoğan'ın, futbol topu hediye ettiği Musk'un, oğluna, "X" diye hitap etmesi ve ortamın pozitif havası ilgi odağı olmuştu.

Görüşmenin magazin yanı kadar önemli olan bir nokta da ekonomik boyutuydu. Erdoğan, Elon Musk'a Tesla'nın yedinci fabrikasını Türkiye'ye kurmasını teklif etmişti. Bu yazdıklarım medyaya yansıdı. Ama peki Musk, Erdoğan'ın Tesla'nın 7'nci fabrikasını Türkiye'ye kurma teklifine ne cevap veriyor? Elon Musk, "Biz otomobillerimizin birçok parçasını ülkenizde yaptırıyoruz. Türkiye'de Tesla'nın birçok parçasını ürettiğimiz için de ayrıca memnunuz. Tabi ki ilk düşüneceğimiz ülke, Türkiye olacaktır" diyor.

RALPH LAUREN'İN İKİ NUMARASI OLAN TÜRK

Elon Musk'ın ABD dışında Çin ve Almanya'da fabrikaları bulunuyor. Elon Musk'ın Türkiye'de fabrika kurması elbette ki ticari anlamda önemli bir yatırım olur. Ama asıl önemli olan diğer yatırımcıları da teşvik edici bir rol oynar.

Ekonomiyle ilgili olarak ABD'den bir anekdot daha aktarmak istiyorum.

Amerikan sembol tekstil markası olan Ralph Lauren'in iki numarası, başarılarıyla gurur duyduğumuz bir Türk olan Halide Alagöz. Halide Alagöz cirosu 7 milyar dolar olan Ralph Lauren'in en tepesindeki ikinci isim. Odasının Ralph Lauren'in hemen yanında olduğu söyleniyor.

Halide Alagöz, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Amerikan ekonomisinde ilk yüzde yer alan şirketlerle yaptığı yuvarlak masa toplantısına katılmıştı. Kokteyl sırasında Türk tekstiline vizyon katacak bir değerlendirmede bulunuyor. "Bizim gibi dünyada üst segmentte olan bazı tekstil markaları lüks ürünlerini Türkiye'de yaptırıyor. Türk tekstil sektörü kendini Çin'e karşı rekabete değil, tekstilde kaliteyi simgeleyen Made In Italy gibi bir yere Made In Türkiye olarak konumlandırmasını istiyoruz" diyor.

HEYECANA YOL AÇIYOR

Ralph Lauren'in tepe yöneticisi Halide Alagöz'ün bu değerlendirmesi Türk heyeti arasında heyecana yol açıyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın BM Genel Kurulu nedeniyle bulunduğu ABD'deki temaslarını iki kollu bir açılım olarak değerlendirmek mümkün.

GEZİYE EKONOMİ DAMGASI

Elbette ki diplomasi ağırlıklıydı ama Amerika gezisine ekonomi damgasını vurdu demek mümkün. Hem Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yuvarlak masa toplantısı hem Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in Goldman Sachs'ın ev sahipliğinde yaptığı toplantı Amerikan iş ve finans çevrelerinden çok olumlu not alıyor.

ÖMER BOLAT'IN KONUŞMASI

Goldman Sachs'ın toplantısına ciroları trilyon doları bulan ABD'li 120 fon yöneticisi katılıyor. Ticaret Bakanı Ömer Bolat, Orta Vadeli Plana ve yeni ekonomi politikasına ticaret yönünden yaptıkları katkıları anlatıyor. ABD'li şirketleri Türkiye'de yatırım yapmaya davet ediyor. İş dünyasının içinden gelen biri olarak Ömer Bolat'ın konuşması takdir topluyor.

MEHMET ŞİMŞEK'İN PERFORMANSI

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in yaptığı sunum ise 10 üzerinden 11 puan alıyor. Mehmet Şimşek'in sakin, kendinden emin, programın tamamına hâkim tavrı müthiş güven veriyor. Ardından gelen sorulara çok doyurucu cevaplar veriyor. Dahası yeni ekonomi programının uluslararası yatırım ve finans çevrelerinin beklentilerine uygun bir perspektife sahip olması zaten yeterince ilgi görüyor.

CUMHURBAŞKANI'NIN DESTEĞİ

Mehmet Şimşek'e beklenen soru geliyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın programa olan desteği soruluyor. Bakın Mehmet Şimşek nasıl yanıt veriyor? "Sayın Cumhurbaşkanından çok büyük destek alıyoruz. Cumhurbaşkanı arkamızda ve programımıza çok büyük destek veriyor. Ayrıca bu bir takım oyunu. Bütün bakanlardan da çok büyük destek alıyoruz" diyor.

AMERİKALI YATIRIMCILAR NE DİYOR?

Toplantı planlanandan uzun sürüyor. ABD'li yatırımcılar olumlu değerlendirmeler yapıyorlar. Mehmet Şimşek tüm sorularına cevap veriyor. Yanıtları sahici ve doyurucu buluyorlar. Yeni ekonomi programının başarısız olmasının mümkün olmadığına ilişkin değerlendirmeler yapıyorlar. Türkiye'deki yatırımlarını genişletmeyi konuşuyorlar. Türk heyeti toplantıdan, Amerikan finans çevrelerinden Türkiye'ye ciddi bir sermaye girişi olacağı beklentisi ile ayrılıyor.

ÖZEL SEKTÖRÜN KATKISI

Bu arada altını çizmem gereken bir nokta daha var. Yeni ekonomi programının Amerikalı yatırımcılara görücüye çıktığı toplantıda iş dünyamız da ciddi bir çaba gösteriyor. Goldman Sachs'ın programında Koç Grubunun CEO'su Levent Çakıroğlu ile Sabancı Grubunun CEO'su Cenk Alper ve Çolakoğlu Holding Yönetim Kurulu Başkanı Haydar Çolakoğlu'nun konuşmacı olduğu bir panel düzenleniyor. Çakıroğlu ve Alper, özel sektör olarak yeni ekonomi programını desteklediklerini anlatıyorlar. Bülent Eczacıbaşı, Ali Kibar, Sani Şener, Ahmet Çalık, Levent Kocabıyık gibi işinsanlarımız başta olmak üzere Türk iş dünyasının temsilcileri Amerikalı muhataplarına ekonomi programına duydukları güveni anlatıyorlar. Sadece öğle yemeği iki buçuk saat sürüyor.

CUMHURBAŞKANI'NIN YUVARLAK MASA TOPLANTISI

Bir gün sonra ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın katıldığı yuvarlak masa toplantısı yapılıyor. Bu toplantıya Amerika'nın ilk yüz şirketi arasında yer alan 27 şirketin temsilcisi katılıyor. Bu isimler birkaç kez yazıldığı için tekrar etmeyeceğim.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın İsrail Başbakanı Netenyahu ve Yunanistan Başbakanı Miçotakis ile yaptığı görüşmenin olumlu geçmesi toplantıya pozitif yönde katkı yapıyor. Toplantının açılışında TAİK Başkanı Mehmet Ali Yalçındağ bir konuşma yapıyor. "Son zamanlarda Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerde yeni, olumlu bir iklimin belirdiği yolunda bir dizi cesaretlendirici mesaja, bu yönde adımlara tanıklık ediyoruz. Sayın Cumhurbaşkanım, bu hareketliliği, iş dünyası olarak memnuniyetle karşıladığımızı ifade etmek isterim" diyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan da konuşmasında çok net ve üstüne basa basa yeni programa desteğinin tam olduğunu anlatıyor. Güçlü bir şekilde sahipleniyor. Erdoğan'ın konuşması ABD'li işinsanlarının kafalarındaki soru işaretlerinin giderilmesini sağlıyor. İşinsanlarını Türkiye'ye yatırım yapmaya davet ediyor.

YENİ BİRİM KURULDU

TAİK'in Amerika'daki karşılığı olan ATBR kuruluyor. Bu ilişkilerin daha sistematik olarak yürütülmesini sağlayacak. Türkiye tarafında Mehmet Ali Yalçındağ, ABD tarafında ise Obama'nın Ulusal Güvenlik danışmanlığını da yapan Türk dostu James Jones yer alacak.

Bunun için yeni ekonomi programı ve OVP, Amerikalı yatırımcıların dikkatine sunuldu. Olumlu not aldı.

BIDEN-ERDOĞAN GÖRÜŞMESİ

22.09.2023

Şimdi ekim ayında Meclis açıldığı zaman İsveç'in NATO'ya üyeliğinin Meclis tarafından onaylanması, bununla bağlantılı olmasa da ABD Kongresi'nin Türkiye'ye F-16 satışına onay vermesi... Tüm bunlar sağlanan olumlu zemini güçlendirici etki yapacak. Bu adımlardan sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Başkan Biden ile görüşmek üzere ABD'ye davet edilmesi bekleniyor. Türkiye-Amerikan ilişkileri açısından yeni bir döneme giriliyor. Genel kanı Türk-Amerikan ilişkilerinin ekonomik açıdan yeni bir boyuta geçeceği yönünde.



Esfender KORKMAZ

İstikrarın iki anahtarı; reel faiz ve istikrar programı

ABD ve Avrupa, 2008-2012 finansal krizinden çıkmak için eksi reel faiz politikası uyguladılar. Bu tutumun nedeni, **1930 Dünya Buhranı**'nı da yaşamış olmanın getirdiği tedirginlikti.

Sonrasında eksi reel faiz enflasyonu artırdı. Çünkü eksi reel faiz ile harcamanın maliyeti düşük kaldı. Tüketim ve talep artışı enflasyona neden oldu. Pandemi nedeni ile tedarik ve üretimin aksaması da işin tuzu biberi oldu.

ABD'de 2022 temmuz ayında TÜFE oranı yüzde 9,1 oldu. 2022 büyüme beklentisi de düşüktü. Zaten 2,1 olarak gerçekleşti.

FED faizleri 0-025 seviyesinden, kademeli artışla 2023 Eylül ayında yüzde 5,50 seviyesine çıkardı. ABD'de GSYH'da büyüme düşük (yüzde 2,1) olmasına rağmen, FED fiyat istikrarını önde tutarak faizleri artırdı ve sonuçta 2022 temmuz ayında yüzde 9,1 seviyesine çıkan yıllık TÜFE'yi 2023 Ağustos ayında yüzde 3,7'ye düşürdü.

FED başkanı Jerome Powell **“istikrar için Reel faizin pozitif olması gerekir”** dedi.

AB de 2022 yılında yüzde 0,7 olan düşük büyümeye rağmen, yüzde 10,6 oranında çıkan enflasyonu önlemek için faizleri sıfır seviyesinden yüzde 4,50 seviyesine çıkardı. Şimdi Euro Bölgesi'nde yıllık TÜFE oranı yüzde 5,2'dir.

Aslında, fiyat istikrarını sağlamak büyümeden daha önemlidir. Her şeyden önce yüksek enflasyonda, GSYH deflatörünü de net olarak hesaplamak zordur. Dahası istikrar sorunu varsa, kalıcı büyüme de sürdürülemez. Zira belirsizlik nedeni ile fizibilite hazırlamak ve yatırım planlaması yapmak zordur.

Özetle; gerek ABD ve gerek Avrupa istikrar için faizleri artırarak reel faiz politikasına döndüler.

Türkiye de 2018 kur şoku nedeni ile yüzde 25'e çıkmış olan TÜFE'yi MB faizini artırarak ertesi sene yüzde 9'a düşürmüştü.

Bu şartlar altında ne oldu da Türkiye dünyanın ve kendisinin yaşadığının aksine karar alarak faizleri düşürdü. Bu kararın Nas'la ilgisi olmadığını anladık. Nas yalnızca bir kılıf olarak kullanıldı.

Türkiye'de mevduat faizi eksi 31'e kadar yükseldi. Şimdi Merkez Bankası gösterge faizini yüzde 30'a çıkardı ama yüzde 60 dolayında bir TÜFE beklentisi içinde MB faizine göre, eksi reel faiz halen yüzde eksi yüzde 18,75'tir.

Türkiye'de rayların yerine oturması için MB'nin reel faiz politikasına geçmesi, gösterge faizini enflasyonun birkaç puan üstüne çıkarması gerekir. Bu da yetmez, ekonomi yönetiminin inandırıcı bir istikrar programı yapması gerekir. Çünkü, ABD'de reel faiz istikrar için yeter ve fakat Türkiye de, oligopol piyasa yapısı olduğu için, demokratik ve hukuki altyapı olmadığı için ayrıca bir istikrar programı gerekir.

TÜFE düşünce MB tekrar faizleri TÜFE düşüşüne paralel olarak düşürmelidir.

Merkez Bankası, dünyaya ayak uydurup, istikrar programı eşliğinde reel faiz politikasına dönerse;

TL'den kaçış duracaktır. Dolarizasyon daralacaktır. Sıcak para yoluyla döviz girişi olacaktır. Türkiye'nin CDS oranları düşecek ve dış borç temerrüt riski azalacaktır. İstikrar programı ile sıcak para yerine doğrudan yatırımı teşvik edilebilir. Üretimde ithal girdi payı düşürülebilir.

Asıl soru; Dünya reel faiz uygulamasına geçti, biz neden geçemedik, sorusudur.

Ben senaryo sevmem, ama sanki Türkiye'yi zorla dibe çekmek isteyen mahfiller var. Örneğin, MB dünkü faiz artışı tahminlerinde JP Morgan 500 baz puan, İngiliz Barclays 250 baz puan, Societe General 600 baz puan artış tahmin etmişti. Yerli mali finansçılar da benzer tahminlerde bulundu. Kimse reel faize geçmeden, istikrar sorunu çözülmez demedi.

Demek ki, önceden MB'ye Cumhurbaşkanı müdahale ediyordu. Şimdi bankalar dolaylı yoldan müdahale ediyor ve MB'yi yönlendiriyor. Çünkü bankalar yüzde 30'a aldığı fonları, yüzde 50'nin üstünde kredi olarak satıyorlar.

Ekonomi yönetimine de benim güvenim kalmadı. Şimşek, Haziran'dan beri bankaların 7,7 milyar dolar, reel sektörün de 3,3 milyar dolar dış borç aldıkları ile övündü. Gerçekte ise, bu on milyar borçla övünmek yerine, bu sene ilk 7 ayda Çin'e karşı vermiş olduğumuz 25 milyar dolarlık açığın çözüm yolunu söyleseydi, daha inandırıcı olurdu.



İbrahim Kahveci

Toplumun hayal dünyasındaki şoklar ...

TÜİK'in açıkladığı “**Tüketici Güven Endeksi**” seçimler açısından önemli bir duruma işaret ediyor. Bugün bu konuya biraz yakından bakacağız.

Haziran 2018 seçimlerinden önce 90 seviyesinin üzerinde seyreden tüketici güveni, hemen seçim sonrası ekim ayında 2018’de 78,4’e kadar gerilemişti. Yani **vatandaşın seçim öncesi yükselen güveni seçim sonrası yerle bir oluvermişti**.

Aldatan mı aldatılan mı vardı? Onu herkes kendi hesabında yapabilir...

Ve Mayıs 2023 seçimleri...

Ocak 2023’de 79,1 olan Tüketici Güven Endeksi mayıs ayına geldiğimizde 91,1’e çıkmıştı. Tüketici güveninde tam da seçime giderken yüzde 15,1’lik artış nereden geliyordu?

Ocak 2023-Mayıs 2023 dönemindeki %15,1’lik güven artışının nedenlerine bakalım:

-Hanenin mevcutta maddi durumu %14,6 iyileşirken asıl iyileşme %17,7 ile gelecek döneme ilişkin maddi durum beklentisindeydi. Yani beklentiler yükselmişti... (Bunu not edin lütfen)

-Geçmiş döneme göre ekonomide iyileşme durumu %13,7 iken gelecek döneme ilişkin ekonomide iyileşme beklentisi %21,6 artmıştı. (Lütfen bunu da not edin)

-Gelecek döneme ilişkin işsiz sayısındaki iyileşme beklentisi de %19,5 iyileşmişti... (Bunu da not edin)

-Mevcut dönemde tasarruf etme ihtimali %9,4 iyileşirken asıl gelecek dönemde tasarruf etme ihtimali %33,7 artış göstermişti.. (Artık bunu da aklınızda tutarsınız)

22.09.2023

Sizlere aklınızda tutun diye not ettiğimiz durumu toplayarak yeniden izah edeyim.

Ocak 2023-Mayıs 2023 döneminde tüketicinin mevcut durumunda %12,1 iyileşme olmuş ama asıl beklentilerinde %23,8 artış yaşanmıştı.

Bu ne demek? Hemen izah edeyim. **Tüketiciye çok iyi hayal satılmış...** Yani insanlar mevcut durumlarından ziyade gelecek beklentilerine kapılarak güven artışı yaşamışlar.

İyi ama hayal satışı sonrası ne yaşanmış?

Mesela bu seçim sonrası mayıs-ağustos aylarında tüketici güveni şelale gibi düşerek %33,9 değer kaybetmiştir. Bu değer kaybında yüzde 21,7 mevcut durum düşüşü yaşanırken yüzde 43,4 beklenti düşüşü yaşanmış.

Burada beklenti şokunu görebiliyor musunuz!!!

Tüketiciye seçime giderken çok güzel hayal satılmış ama hemen seçim sonrası bu hayalin gerçek olmadığı anlaşılmış.

İyi ama aynı durum 2018 seçimlerinde de yaşanmıştı...

Yani seçime giderken hayaller çok iyi satılıyor ve hemen ardından toplum acı gerçeklerle adeta uykudan uyanıyor.

Bu çok ilginç bir şey... Yani bir toplumun seçim öncesi ve seçim sonrası iki tam zıt durum yaşamış oluyor.

Normal insanın bile psikolojisini bozacak böyle bir şeyin bütün toplumda cereyan etmesi nasıl sonuç verebilir?

Mesela seçim sonrası gerilen sinirlerin ve çatışma alanına dönen sokakların bununla bir ilişkisi olabilir mi? Açıkçası bunun psikoloji ve sosyoloji alanında cevap bulması gerekiyor.

Şimdi bu yazıyı neden yazma gereği duydum.

Dün Eylül 2023 Tüketici Güven Endeksi açıklandı. Bir önceki aya göre güven endeksi %5,1 yükseliş yaşamış.

Anlayacağınız yine hayaller devreye girdi.

Sonuçlar yine aynı... Mevcut durum pek hoş değil ama hayaller iyileşmeye başlamış.

Mesela hanenin mevcut maddi durumu %0,1 artarken gelecekteki maddi durum beklentisi tam %8,1 artış göstermiş. Yine genel ekonomik durum mevcutta %-0,8 gerilerken gelecekteki ekonomik durum beklentisi %7,8 artış göstermiş.

Devamı da yine aynı şekilde... Hep beklentiler iyi ama gerçek durum kötü...

Böyle bir tüketici ve toplum nasıl yaşayabilir? dersiniz ben de cevap vereyim: Ben de anlamıyorum.

Bir toplum hayallere bu kadar inanır mı? Bir toplum çok üstüne çok yaşadıktan sonra yine aynı hayallerle kandırılabilir mi?

Olabiliyormuş... Geçmiş olsun..

